

Ženski sud: feministički pristup pravdi *Kratka informacija*

Prvi ženski sud na teritoriji Evrope, održan je u Sarajevu, od 07. do 10. maja 2015. godine, u organizaciji 10 ženskih grupa sa prostora bivše Jugoslavije (Pokret Majkle enklava Srebrenica i Žepa, Fondacija Cure, Sarajevo, Bosna i Hercegovina, Centar za žene žrtve rata, Centar za ženske studije, Zagreb, Hrvatska, Centar za žensko i mirovno obrazovanje Anima, Kotor, Crna Gora, Savet za rodnu ravnopravnost, Skopje, Makedonija, Ženski lobi, Ljubljana, Slovenija, Centar za ženske studije i Žene u crnom, Beograd, Srbija).

Žene u crnom su tokom svih pet godina bile nositeljke programskih aktivnosti Ženskog suda.

Ženskom sudu je prethodila pres konferencija (7. maja). Pres konferencija je održana u Bosanskom kulturnom centru, a na njoj su govorile članice Organizacionog odbora Ženskog suda (*Kada Hotić, Staša Zajović, Jadranka Miličević, Ljupka Kovačević i Rada Borić*). Na konferenciji je bilo reči o: o celokupnom procesu organizovanja ŽS, o feminističkoj etici brige i odgovornosti u radu sa svedokinjama, o feminističkom pristupu pravdi, učincima ŽS, estetsici otpora ŽS itd.

Ženski sud je počeo mirovnom uličnom akcijom *Žene zajedno za pravedan mir*. Marš se odvijao glavnim gradskim ulicama, a u njemu je učestvovalo više stotina žena.

Uveče je Bosanskom kulturnom centru bilo svečano otvaranje, na kome su govorile članice Organizacionog odbora Ženskog suda (*Munira Subašić i Staša Zajović*), kao i naše međunarodne drugarice, odnosno članice Međunarodnog savetodavnog veća (*Šarlot Banč/Charlotte Bunch, Marieme Heli Lukas/Marieme Helie Lucas i Marta Druri/Marta Druri*). Potom je izvedena umetničko-aktivistička scenska akcija „*Pamćenje – Solidarnost – odgovornost*“, prilikom koje je održan i minut ćutanja za sve žrtve rata, kako na prostoru bivše Jugoslavije, tako i svuda u svetu.

Takođe je otvorena i izložba „*Pamćenje – Solidarnost – Odgovornost*“, koja se sastojala od umetničko-aktivističkih artefakata (fotografija uličnih akcija, pozorišnih predstava, itd) koji svedoče o estetsici otpora (antiratnog, feminističkog, antimilitarističkog) Žena u crnom i kolektiva angažovane umetnosti.

U Bosanskom kulturnom centru 8. i 9. maja održano je pet sesija svedočenja žena, kako o pretrpljenim zločinima i nepravdama, tako i o otporu žena.

Svedočenja svedokinja su bila podeljena u pet sesija:

- *Rat protiv civila (etničko/militarističko/rodno nasilje) – 11 svedokinja*
- *Žensko telo – bojno polje (seksualni zločini u ratu) – 4 svedokinje*
- *Militarističko nasilje i otpor žena – 7 svedokinja*
- *Progon drugačijih i u ratu i u miru - etničko nasilje – 8 svedokinja*
- *Ne/objavljeni rat - socio-ekonomski zločini nad ženama i otpor – 6 svedokinja*

O ovim zločinima je svedočilo **38** svedokinja iz svih zemalja bivše Jugoslavije (Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Hrvatska, Kosovo, Makedonija, Slovenija i Srbija). Svedokinje su

govorile o individualnom iskustvu koje odražava iskustva velikog broja žena. Te svedokinje su prošle kroz proces organizovanja Ženskog suda, aktivno učestvovalе u kreiranju svih programa i učestvovalе su u konačnom odabiru svedokinja – postale su subjekti celokupnog procesa. Tokom ovog procesa stvorena je snažna mreža svedokinja za Ženski sud, to je solidarna zajednica žena, izvan i iznad državnih podela i granica...

Nakon svake od sesija svedočenja, saradnice ŽS tumačile su na osnovu svedočenja žena širi politički, vremenski i prostorni kontekst izvršenja zločina i nasilja.

U ovom radu je učestvovalo **12** saradnica ŽS/ekspertkinja: *Rada Iveković, Vjolca Krasnići, Renata Jambrešić Kirin, Miroslava Malešević, Snježana Milivojević* (za rat protiv civila i etničko nasilje) *Marijana Senjak i Gabi Miškovski* (za seksualno nasilje u ratu), *Staća Zajović, Snežana Obrenović i Bojan Aleksov* (za militarističko nasilje), *Tanja Đurić Kuzmanović i Senka Rastoder* (za ekonomsko nasilje), od kojih je polovina učestvovala u direktnom radu na sastancima sa potencijalnim svedokinjama, a tokom petogodišnjeg procesa pripreme organizovanja Ženskog suda.

U okviru Ženskog suda održani su 8. i 9. maja uveče susreti „Snaga internacionalističke ženske solidarnosti“ na kome su govorile: *Naila Aješ/Naila Ajesh (Gaza, Palestina), Lili Traubman/Lily Traubman (Žene u crnom, Izrael), Nora Kortinas/Nora Cortinas (Majke s Majskog trga, Argentina)*.

Poslednjeg dana rada Ženskog suda, Međunarodno sudsko veće, sastavljeno od **7** osoba. Međunarodno sudsko veće sastavljeno od eminentnih regionalnih pravnih stručnjakinja, istoričarki, mirovnih aktivistkinja (*Vesna Rakić Vodinelić, Gorana Mlinarević, Latinka Perović, Vesna Teršelić*) i međunarodnih (*Charlotte Bunch, Diana Otto, Kirsten Campbell*) izrekle su preporuke i odluke na osnovu svedočenja žena a u skladu sa feminističkim modelom pravde. Ženski sud ne izriče krivične sankcije, ali ustanovljava nove vidove kažnjivosti: zločin protiv mira, političku odgovornost država u bivšoj Jugoslaviji, pre svega Srbije, koje su organizovale zločine, intelektualnih elite su podržavale rat, mediji su raspirivali sukobe, ratne profitere, međunarodne institucije koje nisu sprečile sukobe... Tekst odluka i preporuka će biti dostupan uskoro svim učesnicama ŽS.

Tokom završne sesije “*Idemo dalje – uvek neposlušne*” sve svedokinje, stotine učesnica popelo se na pozornicu, označavajući simboličko kreiranje istorije odozdo, snagu alternativne moći žena-subjekata novog modela pravde, rušenje dominantnih narativa o ratovima na prostoru bivše Jugoslavije.

Ženski sud je pratio i umetnički program. Angažovani umetnički kolektivi (Multimedijalni centar/*Led art/ Art klinika, Novi Sad, Dah teatar, Act Women, Škart, Beograd*), Grupa za video aktivizam *Žena u crnom*, kao i pojedinke (*Marija Arandžević, Marija Vidić, Jelena Marković, Vahida Ramujkić i druge/i*). Ovaj umetničko-aktivistički tim, zajedno sa svedokinjama, osmišljavao je ceo umetnički program – izložbe, scenske akcije, performanse tokom Ženskog suda.

Ženskom sudu je prisustvovalo više od **500** osoba iz svih zemalja bivše Jugoslavije, ali i iz: Argentine, Alžira, Palestine, Izraela, SAD, Španije, Italije, Švedske, Austrije, Belgije, Velike Britanije, itd.

O procesu organizovanja Ženskog suda, možete pročitati u sledećim knjigama, kako na srpskom, tako i na engleskom jeziku. Takođe prilažemo i autorske članke, koje su nam poslale, kako učesnice ŽS, tako i novinarke.